

Izvorni naučni članak / Original Scientific Article

Primljen / Received: 18.6.2020.

UDK: 351.712.3:92

Doc.dr. Nermin Lapandić

Ministarstvo Odbrane Bosne i Hercegovine

n_lapandic@yahoo.com

**PRIMJENA RAČUNARSKIH SISTEMA ZA ODLUČIVANJE U
POSTUPCIMA JAVNIH NABAVKI**

**IMPLEMENTATION OF COMPUTER DECISION- MAKING
SYSTEMS IN PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURES**

Sažetak

Postoji li realna potreba i mogućnost da se poslovi komisije za javne nabavke automatiziraju na način da iste obavlja računar, odnosno sistem za odlučivanje. Osim značajne uštede koja bi nastala manjim angažmanom članova komisije, u značajnoj mjeri bi se odstranio subjektivni faktor diskrecione ocjene dokaza, a time i mogućnost pogodovanja, što implicira isključenje koruptivnih radnji i kriminala u dijelu evaluacije i ocjene ponuda. Način na koji bi se to moglo realizirati u Bosni i Hercegovini predstavlja srž predmetnog rada.

Ključne riječi: javne nabavke, komisija za javne nabavke, evaluacije i ocjene ponuda, sistemi za odlučivanje.

Summary

Is there a real need and possibility for the tasks of the Public Procurement Commission to be automated in such a way that it is performed by a computer or decision-making system. In addition to the significant savings that would result from less involvement of committee members, the subjective factor of discretionary evaluation of evidence and thus the possibility of bargaining would be significantly eliminated, implying the exclusion of corrupt practices and crime in the evaluation of bids. The way in which this could be realized in Bosnia and Herzegovina is the focus of this work.

Key words: public procurement, public procurement commission, evaluation of bids, decision-making systems.

1. UVOD

Organi uprave i drugi organi javne vlasti i pravne osoba koje imaju javne ovlasti za izvršavanje svojih zakonom propisanih zadataka i funkcija, troše određene resurse. Za nabavku tih resursa (roba, usluga i radova) koji su potrebni za nesmetano funkcionisanje tih javnopravnih organa¹, provode procedure javnih nabavki, pa je potrebno da postoji jasno i precizno propisan postupak nabavke. U Bosni i Hercegovini postupak nabavke propisan je Zakonom o javnim nabavkama ("Službeni glasnik BiH broj: 34/14) i podzakonskim aktima Vijeća ministara BiH. U transparentnoj, adekvatnoj i blagovremenoj nabavci potrebnih roba, usluga i radova ogleda se društveni značaj javnih nabavki. Osim bolje opremljenosti javnopravnog organa, adekvatna javna nabavka omogućava veću efikasnost tih organa i kvalitetnije usluge za građane.

Javnu nabavku možemo definirati kao zakonom propisanu aktivnost javnopravnog organa za nabavku roba, usluga i radova potrebnih za obavljanje funkcija i djelatnosti zbog koje je osnovan taj javnopravni organ.

Javna nabavke počinje identifikacijom potrebe, a završava dodjelom ugovora. U svakom ciklusu javne nabavke, postoji nekoliko etapa kroz koje ugovorni organ mora proći kako bi uspješno izvršio nabavku odnosno dodijelio ugovor dobavljaču. Te etape su:

1. Identifikacija potreba
2. Utvrđivanje načina nabavke
3. Planiranje nabavki i razvoj strategije
4. Obrada zahtjeva (potreba) za nabavke
5. Priprema i objavljivanje tenderske dokumentacije
6. Podnošenje ponuda
7. Evaluacija ponuda/pregovaranje
8. Preporuka za dodjelu ugovora
9. Dodjela ugovora (potpisivanje)

¹ Javnopravni organ je termin koji se koristi u Zakon o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16). Tako je zakonodavac u članu 19a ZUP-a definišući upravnu stvar, zapravo dao definiciju i javnopravnog organa. *"Upravna stvar je svaka stvar u kojoj **javnopravni organ** u upravnom postupku odlučuje o pravu, obavezi ili pravnom interesu stranke neposredno primjenjujući zakone, druge propise i opće akte kojima se uređuje odgovarajuća upravna oblast."*

Cilj javne nabavke je dodjeljivanje pravodobnih i isplativih ugovora kvalificiranim ponuđačima (izvođačima radova, pružateljima usluga ili dobavljačima roba), radi pružanja podrške ugovornim organima u skladu s načelima, pravilima i utvrđenim postupcima javne nabavke. Regulatorna pravila o javnim nabavkama, kako nacionalna tako i međunarodna, uglavnom su fokusirana na regulaciju postupka nabavke od pripreme i objavljivanja tenderske dokumentacije do dodjele ugovora.

Većinu navedenih etapa nabavke obavljaju službenici za nabavku.² Stoga su službenici za javne nabavke glavni akteri u procesu javne nabavke. Oni su odgovorni za postizanje ciljeva javne nabavke i moraju u potpunosti da razumiju proces nabavke i načela nabavke. Osim službenika za javne nabavke u postupku javne nabavke dio poslova obavljaju komisije za javne nabavke (najčešće 3 ili 5 članova) koji u skladu sa propisom o radu komisija vrše evaluacije ponuda, eventualno vode pregovore sa ponuđačima, te kao produkt evaluacije konačne ponude daju preporuku rukovodiocu ugovornog organa za dodjelu ugovora.

Javne nabavke same po sebi su kompleksan i složen postupak odabira najpovoljnijih ponuđača, stoga je potrebno što više proces pojednostaviti i automatizirati.

Cijeneći da je fokus ovoga rada na elaboraciji mogućnosti primjene računarskih sistema za odlučivanje u postupcima javnih nabavki, konkretno analizi postojanja realne potreba ali i mogućnost da se poslovi komisije za javne nabavke automatiziraju na način da iste obavlja računar, odnosno sistemski program za odlučivanje, pri čemu bi se osim značajne uštede ljudskih resursa, koja bi nastala manjim angažmanom članova komisije, u značajnoj mjeri odstranio subjektivni faktor diskrecione ocjene dokaza, a time i mogućnost pogodovanja, što implicira isključenje koruptivnih radnji i kriminala u dijelu evaluacije i ocjene ponuda, u nastavku rada identifikovati će se svi preduslovi, njihove prednosti i nedostaci, koji su potrebni za implementaciju ove ideje u Bosni i Hercegovini.

² Postoji različita organizacija unutar ugovornih organa, tako da ima slučajeva gdje službenici za javne nabavke obavljaju sve poslove uključujući i evaluaciju ponuda, dok u drugim ugovornim organima posao evaluacije rade posebno određene komisije za nabavku.

2. POTREBNI USLOVI ZA PRIMJENU RAČUNARSKIH SISTEMA ZA ODLUČIVANJE U POSTUPCIMA JAVNIH NABAVKI

Za automatsku evaluaciju i ocjenu ponuda potrebno je da i sama ponuda bude prilagođena automatskoj obradi podataka, stoga ponuda mora biti u elektronskoj formi i zaprimljena elektronskim putem, što obavezuje ugovorni organ i ponuđače da u principu koriste elektronska sredstva komunikacije koja su nediskriminatorna, koja su općenito dostupna i kompatibilna sa široko korištenim proizvodima informacijske i komunikacijske tehnologije i ne ograničavaju pristup privrednih subjekata u postupku nabavke. Naravno, ova se obaveza odnosi samo na razmjenu podataka između ugovornih organa i ponuđača odnosno portala javnih nabavki, ugovornih organa i ponuđača. Da bi se u praksi mogala realizirati elektronska ocjena ponuda potrebno je da važeći propisi Bosne i Hercegovine to i omoguće.

2.1. Normativni uslovi za elektronski postupak nabavke

Evropski zakonodavac 2014. godine izradio je potpuno revidiran skup pravila za dodjelu javnih ugovora i koncesija u okviru paketa podrške za modernizaciju zakona o javnim nabavama. Paket za modernizaciju uključuje Direktivu o javnim nabavama (Direktiva 2014/24 / EU), Direktivu o nabavci vode, energije, prometa i poštanskih usluga (Direktiva 2014 / 25 / EU) i Direktivu o dodjeli koncesija (Direktiva 2014/23 / EU).

Navedene direktive predstavljale su pravni osnov za države članice, koje su transponirale iste u nacionalna zakonodavstva, u razvijanju sistema kojim se omogućava da se proces javne nabavke obavlja elektronski. Bosanskohercegovački zakon o javnim nabavkama donesen je 2014 godine, tako da navedene direktive nisu u potpunosti transponirane u Zakon o javnim nabavkama BiH iz 2014 godine. Ovim Zakonom iz 2014. godine, u članu 123 stav (2) propisana je obaveza Vijeću ministara BiH da donese podzakonski akt, najkasnije u roku od jedne godine od početka primjene ovog zakona, kojim će urediti **elektronske nabavke**, elektronsku aukciju i **dinamički sistem kupovine**, način, rokove i početak primjene.

Osim pravilnika kojim se regulira e-aukciji, Agencija za javne nabavke nije predložila Vijeću ministara ostala dva pravilnika. Treba naglasiti da je važećim ZJN BiH poprilično otvorena mogućnost za brze intervencije u pogledu

normativnog uređenja pitanja elektronske nabavke i dinamičkog sistema kupovine. Ta širina lahko je primjetna u članu 2. tačka s) ZJN BiH³ iz 2014. godine, kojim se između ostalog propisuje prijenos i arhiviranje elektronskim sredstvima komunikacije pod određenim uslovima koji se odnose na sigurnost prijenosa i mogućnost identifikacije. Poznato je da se u BiH, zbog nedonošenja podzakonskog akta, ne primjenjuje propis o elektronskom potpisu, međutim, ovaj problem se može privremeno riješiti (do usvajanja pomenutog propisa) na više načina. Naprimjer, da po okončanju postupka javne nabavke, ponuđač ugovornom organu dostavi kompletnu elektronsku ponudu u pisanoj formi. Drugi način bi mogao biti da se elektronskom zaštitom odnosno kriptovanjem prijenosa podataka ili specijalne kartice sa elektronskim potpisom, softver i hardver koji je neophodan za njihovo korištenje, riješi ovo pitanje u okviru normativnog akta koji regulirala elektronske nabavke. Suština rješavanja ovog pitanje jeste potreba da se tačno i jasno zna ko je poslao i potpisao ponudu i da ponuda mora biti „otvorena” odnosno vidljiva u tačno preciziranom vremenu.

2.2. Uvođenje ESPD-a

Odredbe Direktive 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Vijeća o javnoj nabavci, preciznije u članu 59. propisuju Evropsku jedinstvenu dokumentaciju o nabavci (ESPD), te u stavu 1. navednog člana propisuje da su „u vrijeme podnošenja zahtjeva za sudjelovanje ili ponuda, ugovorni organi dužni prihvatiti evropsku jedinstvenu dokumentaciju o nabavi (ESPD) koja se sastoji od ažurirane lične izjave kao preliminarnog dokaza umjesto potvrda koje izdaju tijela javne vlasti ili treće strane, a kojima se potvrđuje da relevantni privredni subjekt ispunjava bilo koji od sljedećih uvjeta:

- (a) ne nalazi se u jednoj od situacija u kojoj privredni subjekti isključuju ili se mogu isključiti;
- (b) ispunjava odgovarajuće kriterije za odabir;
- (c) ako je to primjenjivo, ispunjava objektivna pravila i kriterije [za smanjenje broja inače kvalificiranih ponuđača koji će se pozvati na sudjelovanje].“

³ Član 2. tačka s) ZJN BiH: „**pisani ili u pisanoj formi** podrazumijeva svaki izraz koji se sastoji od riječi ili brojeva koji se mogu pročitati, umnožiti i naknadno saopćiti, a također i informacije koje se prenose i arhiviraju uz pomoć elektronskih sredstava, pod uslovom da je sadržaj osiguran i da se potpis može identifikirati”.

Navedena odredba Direktive nije transponirana u Zakon o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine, za razliku recimo od susjedne Hrvatske koja je u novom Zakonu o javnoj nabavi transponirala odredbe u vezi europske jedinstvene dokumentacije o nabavi. Bosanskohercegovački zakon o javnim nabavkama donesen je 2014. godine, dok je standardni obrazac europske jedinstvene dokumentacije o nabavi, njegov oblik i sadržaj, propisan 26. januara 2016. godine, putem Provedbene uredbe Komisije (EU) 2016/7 o utvrđivanju standardnog obrasca za evropsku jedinstvenu dokumentaciju o nabavci. Treba naglasiti da u radnom materijalu izmjena i dopuna Zakona o javnim nabavkama BiH nije predložena dopuna kojom bi se ova odredba inkorporirala i tako počela primjenjivati kao što se primjenjuje u svim državama članicama EU. Međutim, ako Bosna i Hercegovina želi u EU integracije, a izjavila je i pristupila Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, onda je pitanje vremena kada će se ova norma preuzeti i propisati u cilju regulacije ovog pitanja. Cijeneći i činjenicu da u propisima BiH nije detaljno regulisano pitanje elektronskog potpisa, treba napomenuti da spomenuta Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/7 uređenje tog pitanja prepušta nacionalnom zakonodavcu. Primjera radi, u Hrvatskoj je ovo pitanje regulirano na način da se smatra da je ponuda dostavljena elektronskim sredstvima komunikacije, putem EOJN RH neovisno o tome je li potpisana ili nije, te da to ne smije biti razlog da se odbaci takva ponuda.

Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/7 utvrđuje standardni obrazac koji se koristi za potrebe izrade ESPD-a. Radi se o obrascu na kojem privredni subjekt konstatira svoju trenutnu formalnu izjavu, a koja služi kao preliminarni dokaz u postupcima javne nabavke, umjesto dokaza odnosno potvrda koje izdaju nadležna tijela javne vlasti ili neki drugi nadležni organi ili institucije.

Standardni obrazac ESPD-a izrađen je na način da predstavlja ažurirane izjave ponuđača kojim se znatno olakšava ponuđaču, s ciljem da se smanji opterećenje ponuđača u dostavljanju znatnog broja dokaza i drugih dokumenata povezanih s ocjenom kvalifikovanosti u postupcima javne nabavke.

Ono što je bitno istaći, obrazac ESPD-a prilagodljiv je i za elektronsku nabavku i kao takav već se primjenjuje na nivou EU od 18. aprila 2018 godine (e-ESPD). Elektronska verzija ESPD obrasca je u .xml formatu (excel). Obrazac e-ESPD kao zahtjev generira ugovorni organ na osnovu postavljenih uslova i kriterija za isključenje i odabir koji su definirani u TD, nakon čega se postavlja na Portal javnih nabavki u istom formatu.

Ponudāči na e-ESPD zahtjevu, unose svoje odgovore pri čemu se kreira e-ESPD odgovor također u .xml formatu. Zapravo e-ESPD odgovor predstavlja preliminarni dokaz umjesto potvrda koje izdaju javno pravni organi ili treće strane, a kojima se potvrđuje da taj ponudāč ispunjava postavljene uslove i tražene kriterije definirane u TD.

3. ELEKTRONSKI POSTUPAK NABAVKE

U zemljama EU uglavnom su razvijene platforme za e-nabavke koje u većini slučajeva obuhvataju: osnovne informacije o javnoj nabavci, bazu tendera, mogućnosti preuzimanja tenderske dokumentacije i mogućnosti identifikacije kompanija koje mogu da preuzmu data dokumenta. Međutim, još uvek nije razvijena mogućnost potpune elektronske evaluacije ponuda i ova faza postupka javnih nabavki još je u fazi pilot projekta i testiranja u najrazvijenijim evropskim državama.

E-nabavke treba da osiguraju efikasan, ekonomičan, brz i transparentan postupak nabave.

Potrebno je naglasiti da elektronska evaluacija ponuda nije moguća u postupku gdje član komisije treba da svojim subjektivnim mišljenjem ocijeni pristigli ponudu, kao što je to slučaj recimo u postupku kojim se konkursom traži idejno rješenje.

1. 3.1. Modaliteti predkvalifikacije

S ciljem realizacije potpune elektronske nabavke a time i evaluacije ponuda, moguće je postaviti dva modela predkvalifikacija u elektronskom postupku javne nabavke i to:

- opšti sistem kvalifikacija za više tendera,
- kvalifikacija za konkretnu javnu nabavku.

Opšti sistem kvalifikacija koji bi važio za više tendera, zapravo omogućava opštu predkvalifikaciju, u kojoj potencijalni kandidati/ponudāči mogu unaprijed dokazati svoju kvalificiranost u smislu propisa o nabavci, neovisno o konkretnom tenderu. Potencijalni kandidati/ponudāči na obrascu eESPD upisuju svoje kvalifikacije i reference (registracija i predmet poslovanja, dokazi iz suda o nekažnjavanju, PIO, ekonomsku i finansijsku sposobnost

kroz bilans stanja i uspjeha) kao i druge dokaze koji se uobičajeno traže a moraju se podnijeti kao pojedinačne potvrde, po okončanju postupka javne nabavke (npr. aktuelni izvod iz sudskog registra, dokaz o nekažnjavanju). Ovakvom općom predkvalifikacijom izbjegavaju se formalna isključenja, nisu potrebni pojedinačni dokazi za svaki novi postupak, znatno se smanjuje trošak ponuđačima jer se predkvalifikacija odnosi na sve postupke. Ono što je bitno naglasiti da se sa općom predkvalifikacijom u znatnoj mjeri potvrđuje ozbiljnost i efikasnost konkretnog ponuđača. Korištenjem centralizirane usluge kojom se dokazuje opća kvalifikacija ugovornim organim se olakšava uvid u stanje ponuđača, a time se poboljšava pravna sigurnost i smanjuje rizik da nabavka ne uspije.

Kvalifikacija za konkretnu javnu nabavku važila bi samo za konkretnu nabavku pri čemu bi kandidati/ponuđači na konkretnom obrascu eESPD upisivali svoje kvalifikacije i reference kao i druge dokaze koji se traže u konkretnom slučaju javne nabavke.

3.3. Elektronska ponuda

U načelu E-ponuda bi trebala da se sastoji od dokumenata ponude, obrasca za prijavu ponude, obrasca za cijenu ponude i eESPD-a. Obrazac za prijavu ponude bi se trebao generirati na osnovu unešenih podataka ugovornog organa a zatim i ponuđača u .xml formatu. U ovaj obrazac potrebno je unijeti i opciju ponude odnosno rok do koga ponuda vrijedi. Obrazac za cijenu ponude popunjava ponuđač, a trebalo bi da sadrži sve propisane elemente iz Uputstva o modelima tenderske dokumentacije, samo prilagođene .xml formatu.

U ovisnosti koji sistem kvalifikacije koristi ponuđač, u konkretnom elektronskom postupku javne nabavke, potrebno je riješiti pitanje provjere i kompletiranja ponude putem obrazaca eESPD-a. Sva dokumenta ponude, obrazac za prijavu ponude i obrazac za cijenu ponude i eESPD, sistem odnosno Portal javnih nabavki treba da objedini u jedinstveni akt koji obavezno treba da sadrži sve prethodno učitane dokumente i/ili podatke ponuđača, sve podatke koje je naznačio ugovorni organ i objedini u jednu datoteku u pdf. formatu koja zapravo predstavlja ponudu relevantnu za predaju ugovornom organu. U objedinjenom jedinstvenom aktu nesmije se mijenjati sadržaj i struktura kako bi se osigurao integritet i cjelovitost ponude.

S ciljem zaštite od neovlaštenog pristupa i prijevremenog otvaranja, ponude bi trebalo zaštititi odnosno kriptovati.

U državama u kojima je reguliran elektronski potpis, može se integrirana ponuda potpisati **elektronskim potpisom** i ponovo postaviti na Portal javnih nabavki. Portal bi trebalo da ima softversko rješenje da upozorava na eventualne nepravilnosti takve ponude i njenog integriteta kao i automatski odgovor na zaprimanje ovakve ponude.

Na sličan način potrebno je regulirati **izmjenu/dopunu ili odustajanje od ponude**.

Provjera elektronskih ponuda. Provjeru elektronskih ponuda, potrebno je da radi sistem odnosno Portal javnih nabavki, s ciljem da se ustanovi zadovoljava li dospjela ponuda sve propisane kriterije iz TD i Zakona o javnim nabavkama. Potrebno je programirati sistem u slučaju da elektronska ponuda nije prihvaćena ili ne zadovoljava neki uslov da sistem automatski upozori ponuđača i da označi uslov koji nije zadovoljen. Eventualno takvu ponudu sistem bi mogao označiti neprihvatljivom dok se ne izvrši izmjena ili dopuna takve ponude.

3.4. Otvaranje i evaluacija ponuda, sistem za odlučivanje i rangiranje ponuda, e-aukcija, dostavljanje ponuda ugovornom organu i arhiviranje

Otvaranje ponuda u zakazano vrijeme trebalo bi da vrše ovlašteni predstavnici ugovornih organa unoseći šifru za enkripciju, koja se kreira prilikom postavljanja tenderske dokumentacije za konkretni postupak. Naravno u slučaju potpune automatizacije postupka, pri čemu bi elektronski sistemi za podršku odlučivanju (hardver i softver) obavljali i poslove komisije, može se uraditi korak da se uradi javno otvaranje ponuda kojim će službenik za javne nabavke ugovornog organa ili ovlašteno lice ugovornog organa pristupiti Portalu i „otvoriti ponude“ a sistem bi odmah uradio evaluaciju ponuda i kreirao sve potrebne odluke i obavještenja. Ovakva procedura je poželjna s aspekta zadovoljavanja forme propisane u ZJN, ali i jednostavnijeg rješavanja ovog problema putem softvera. Može se uraditi i druga opcija da Portal u programirano vrijeme za “otvaranje ponuda” nakon evaluacije ponuda automatski kreira i elektronskim putem šalje sve potrebne odluke i obavještenja ugovornom organu i ponuđačima.

Postupci u kojima nije predviđena e-aukcija, sistem bi mogao automatski rangirati ponude i dostavljati obavještenja ugovornom organu i ponuđačima, u periodu od 1 do 24 sata nakon zakazanog roka do kojega su se ponude mogle dostaviti. Za postupke predviđene sa e-aukcijom, ponude bi se trebale arhivirati automatski na Portalu javnih nabavki i u tom slučaju iste se ne prosljeđuju ugovornom organu do okončanja e-aukcije. Sistem bi automatski vršio migraciju podataka, ukupne cijene iz inicijalne ponude, odnosno ostalih elemenata u slučaju ekonomski najpovoljnije ponude, kako bi ponuđači mogli obaviti e-aukciju na zakazani termin. Po okončanju e-aukcije, obavještenje o rezultatima e-aukcije i rang ponuđača, kao i sve prispjele ponude elektronski bi se dostavljale ugovornom organu i ponuđačima.

Sve ponude se mogu arhivirati automatski na Portalu javnih nabavki i nema potrebe da se prosljeđuju se ugovornom organu do potpunog okončanja postupka.

Zbog većeg stepena tačnosti ugovorni organi bi morali prilagoditi cijelu tendersku dokumentaciju, odnosno elektronska dokumenta koja ponuđači dostavljaju što lakšoj ali i preciznijoj elektronskoj obradi podataka.

3.5. Dostavljanje dokumentacije po okončanom postupku elektronske nabavke

Izabrani ponuđač bi imao obavezu da u skladu sa ZJN roku od 5 dana od dana dostavljanja elektronskog obavještenja sa Portala javnih nabavki, dostavi originalnu ili ovjerenu kopiju dokumentacije koja je tražena u TD, a za koju je ponuđač putem e-ESPD izjavio da posjeduje, kao i kompletan uvez ponude koji je kreiran od sistema odnosno Portala javnih nabavki, uvezan zajedno sa prethodno navedenom dokumentacijom, ovjeren i potpisan od strane ponuđača. Sva dokumentacija trebalo bi da se dostavlja na način da čini cjelinu, uvezana na način da se onemogućí naknadno vađenje ili umetanje listova, sa jasno označenim stranicama ili listovima.

3.6. Elektronsko izdavanje računa

Drektivu EU o elektronskom fakturiranju javnih nabavki poželjno bi bilo također transponirati u BiH. To bi u praksi značilo da ponuđači koji izvršavaju ugovor izdaju račune u elektronskom obliku. Bio bi ovo važan korak na putu ka sveobuhvatnoj upotrebi elektronskog fakturisanja, a ovaj modul bi se

integrisao sa portalom posebno u dijelu uspješno realiziranih ugovora, zatim kontrole realizacije odnosno aneksiranja ugovora.

2.7. Jedinstveni registar prekršioca postupka

Ponudaci koji u toku elektronskog postupka nabavke na bilo koji način izvrše prekršaj trebalo bi da se ograniči njihovo učešće u određenom vremenskom periodu, kako bi postigla potrebna disciplina u ovim postupcima.

4. MOGUĆA INTEGRACIJA SISTEMA U BOSNI I HERCEGOVINI

U Bosni i Hercegovini, osim poprilično dobro postavljenog sistema Portala javnih nabavki, već postoje autonomni javni servisi koji su putem interneta dostupni biznis sektoru i ugovornim organima, a koji bi se mogli integrirati u sistem elektronske javne nabavke.

Modeliranje procesa automatskog sistema na današnjem stepenu razvoja društva podrazumijeva uvezivanje više podсистема koji su blisko vezani za razvoj ne samo sistema javnih nabavki nego i cjelokupne e-uprave. To su: ugovorni organi, institucije koje izdaju određene dokaze tražene u tenderskoj dokumentaciji i ponudaci, što zapravo uključuje sve aktivnosti vezane za precizniji i pouzdaniji proces upravljanja interakcije između organa uprave međusobno, između organa uprave i pravosudnih institucija, te organa uprave i ponudac. Ove interakcije konstituišu osnovu za integraciju sistema organa uprave i to: e-uprava i e-nabavke.

Tabelarni prikaz nadležnosti i posjedovanja elektronskih baza podataka u BiH

Oblast	Nadležnost	Vlasnik baze podataka
Doprinosi za uposlene	Propisi na nivou entiteta	Poreska uprava FBiH; Poreska uprava RS; Poreska uprava BD.
Porezi poslovnih subjekata/kompanija	Propisi na nivou entiteta	Poreska uprava FBiH; Poreska uprava RS; Poreska uprava BD
PDV: deklaracije i obavještenja	Propisi na nivou BiH	Uprava za indirektno oporezivanje BiH
Carinske deklaracije		Uprava za indirektno oporezivanje BiH
Registracija pravnih lica (kompanija)	Propisi na nivou entiteta	osnovni sudovi u BiH

Evidencija o kažnjavanju privrednih subjekata	Propisi na nivou entiteta, Brčko Distrikta i Države	osnovni sudovi u BiH i Sud BiH
Centralni registar bankovnih računa privrednih subjekata		Centralna banka BiH
Stanje bilansa i uspjeha privrednih subjekata	entiteti	FIA
Statistički podaci	Propisi na nivou BiH Propisi na nivou entiteta	Agencija za statistiku BiH, Centralna banka BiH Federalni zavod za statistiku FBiH; Republički zavod za statistiku RS;
Stanje bankovnih računa		Banke u BiH

Tabele br.1.

Kao što je i vidljivo iz tabele br.1, postoji znatan broj baza iz kojih se crpe dokazi u postupcima javnih nabavki. Neophodnom elektronskom integracijom ili određenim slanjem i ažuriranjem potrebnih podataka na Portal javnih nabavki BiH, većina uslova iz kvalifikacija kandidata/ponuđača mogla bi se automatski provjeriti sa 100% tačnošću. Poznato je da automatska obrada podataka skeniranih dokumenta ima tačnost oko 85%, stoga je rješavanje integracije ili “punjenja” podataka nadležnih organa za izdavanje određenih dokaza najbolje rješenje ako želimo pouzdan i tačan potpuno autonomni sistem.

5. ZAKLJUČAK

Zbog prirode javne nabavke, potpuna elektronska automatizacija postupka javne nabavke omogućava principe jednakog postupanja, nediskriminacije i transparentnosti, te osigurava fer konkurenciju između ponuđača koji su podnijeli ponude. Ključni rezultat potpune elektronizacije postupka u značajnoj mjeri bi spriječio korupciju i nepotizam.

Uključivanjem aspekata e-nabavke, posebno svih aktera u postupku javna nabavka može poslužiti i za postizanje strateških ciljeva Države: efikasna uprava, e-uprava.

Sa e-nabavkama, postupci nabavke mogu se u potpunosti odraditi putem interneta i posebnih platformi, što predstavlja prednost kako za ugovorne organe tako i za ponuđače. E-nabavka je efikasnija zbog ujednačenih procedura i nižih troškova i bila bi još efikasnija ako se uradi neophodna integracija potrebnih sistema javno-pravnih organa i institucija koje imaju nadležnost da

izdaju određene dokaze koji se koriste u postupcima javnih nabavki za ocjenu kvalifikovanosti.

Ovakva procedura umnogome pojednostavljuje ispitivanja ocjene kvalifikovanosti svih učesnika u postupku. Primjenjivost elektronskih nabavki, uključujući i autonomne sisteme za odlučivanje, objektivno što je moguće izvodljivo za značajan dio nabavki. Konkretno za sve nabavke u kojima su jasno i nedvosmisleno definirani predmeti nabavke i precizirani standardi takvog predmeta nabavke, koji su provjerljivi u svim fazama postupka ali i u realizaciji ugovora.

Digitalizacijom procesa i postupka u značajnoj mjeri se povećava efikasnost ugovornih organa, kako na poslovima javnih nabavki tako i u djelatnosti za koje su osnovani i postoje.

Literatura i pravni izvori

1. N. Lapandić, Postupak ugovaranja javne nabavke, Sarajevo 2020
2. Direktivu o javnim nabavama (Direktiva 2014/24 / EU),
3. Direktivu o nabavci vode, energije, prometa i poštanskih usluga (Direktiva 2014 / 25 / EU)
4. Direktiva o dodjeli koncesija (Direktiva 2014/23 / EU).
5. Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/7 o utvrđivanju standardnog obrasca za evropsku jedinstvenu dokumentaciju o nabavci
6. Zakon o javnim nabavkama ("Službeni glasnik BiH broj: 34/14)
7. Zakon o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16)